

**Марат Оспанов атындағы Батыс
Қазақстан Мемлекеттік Медицина
Университеті**

Орындағандар :
Ұлықпанова Асыл 104 группа

The background of the slide is a dense, vibrant green pattern of various leaf shapes and branches, creating a natural and fresh aesthetic. The leaves are layered, with some appearing more prominent than others, giving a sense of depth and texture.

Маман тұлғасы

- *Психологияның ғылым ретінде атқаратын қызметіне қарай психологқа артар негізгі екі міндет бөлініп шығады. Біріншіден, психолог маманы көмек сұрап тұрған адамның табиғатындағы психологиялық ерекшеліктерін айқындап, психикалық құбылыстардың тұлға ретінде дамудағы ролін ашып, оның іс-әрекеттеріндегі психологиялық өзгешеліктерін анықтауы керек. Екіншіден, осы адам туралы алынған мәлімет негізінде оған өмірдің әр белестерінде әрекет ету, белсенділікке құмарту мақсатында практикалық әдістерді таңдап қолдануы қажет.*
- *Психологтың, әсіресе “мектеп психологының” бейімделу үрдісімен байланысты қиындықтарға ұшыраған оқушыларға серік болуымен қатар, оқушыларға өздерінің қабілеттері мен қызығушылықтарына сәйкес мамандық немесе жұмыс таңдауға көмектесу қажеттілігі жатыр.*

Жасөспірімнің психологиясында мамандық таңдаудағы өзін-өзі анықтау үш сатыға бөлінеді:

- **1.БАЛАЛЫҚ ОЙЫН.**
- Бұл ойында бала өзіне әр түрлі маман рөлін алып, кейбір өзін-өзі ұстау элементтерімен көрінеді.
- **2.БОЗБАЛАЛЫҚ – БОЙЖЕТКЕНДІК ФАНТАЗИЯ.**
- Мұнда олар өзіне ұнайтын мамандықты армандайды.
- **3.БОЗБАЛАЛЫҚ ПЕН ОСЫ ЖАСТЫҢ** көп бөлігін қамтитын – алдын-ала мамандық таңдау.

Мамандық- ізденіс, бұл әлеуметтік қана емес , сонымен бірге психологиялық проблема, осыған байланысты психологияда 3 негізгі теоритикалық жақындау бар.

- *1.Адам ойының тұрақтылығы мен жеке қабілеттерінің практикалық өзгеріссіздігі осыларға байланысты, яғни адамның іс-әрекетіндегі, қызметіндегі мүмкіндігі мен жетістігі.Бір жағынан кейбір жұмысқа сәйкес келетін адамдарды таңдап алу, ал екінші жағынан адамның жеке қабілетіне сәйкес келетін жұмыс таңдап алу.*
- *2. Әрбір адамның керекті қабілетін қалай болса да бөліп алуға болады деген ойдан туындайды.Бұл екі жақындауда әртүрлі болып жіктелуі мүмкін, бірақ олардың ортақ методологиялары жетіспеушілігі сонда, яғни жеке қабілеттілік пен еңбектік іс-әрекет.Егеменді және бір-біріне қарама-қарсы алыатар деп қарастырылады.Сонда да оның бірі екіншісіне бағындырылады.*
- *3.Бұл іс-әрекеттің жеке стиліндегі жіктелу ізденісі, яғни іс-әрекет пен естің жалғыздығы.*

Бұл концепция Е.А.Климовтың келесі жіктелген алғышарттарында негізделген:

- -іс-әрекеттің жетістігі үшін тұрақты тәрбиеленбейтін жеке психологиялық қасиеттер профессионалды іс-әрекет талаптарына тәсілдену нұсқасы;
- -кейбір нашар дамыған жеке қабілеттерді жаттығулар арқылы басқа қабілеттің араласуымен немесе тәсілдерімен орнын толтыру;
- -қабілеттің жіктелуін тұлғаның жеке өзіндік қасиетімен бірге жүргізу қажет, яғни дамудың ішкі талаптарын, сыртқы талаптарымен есептестеру.

*Мамандық таңдау қиындығының шешімін
француз психологы А.ЛЕОН екіге бөлді:*

- диагностикалық тәсіл

- тәрбиелік тәсіл

- Бірінші **ДИАГНОСТИКАЛЫҚ** – адамның мамандық таңдауын мамандыққа икемділігін анықтауға келеді. Психолог кеңесші арнайы әдістер көмегімен адамның қабілетін анықтайды және олардың мамандыққа деген талаптарын салыстыру жолымен олардың сол мамандыққа сай немесе сай еместігі жөнінде қорытындыға келеді. А. Леон бұндай әдісті *механикалық* деп санайды. Оның негізінде қабілетке тұрақтылық ретінде, нақты білім алу, орта әсеріне түсетін және дамуына деген көзқарасы. Мамандық таңдайтын адамға пассивті рөл беріледі де, болжам жасайтын кеңесші активті болып табылады.

- *Екінші, тәрбиелік – адамның болашақ мамандық өміріне, өзіндік анықталу дайындығына бағытталған. Негізгі мәні әртүрлі қызмет түрлерін игеру процесіндегі тұлға дамуын зерттеу. Мамандық таңдаудағы осы әдісті қолданғанда психологтар тесттік зерттеуге аз мән береді, және мамандық қызметінің өзіндегі өзгерістерін білу мен адамның кірігуін жақсы дайындау қажеттігін мойындайды. Алайда, мұнда да адамның өзіндік белсенділігін, оның өзінің анықталу мүмкіндігін, өзіндік даму мен өзіндік тәрбиеленуге дұрыс баға берілмейді. Мамандық таңдау шешімі барлық жағынан қарастырумен ғана мүмкін. Екі тәсіл де бір тізбек бойында : алдымен адам қабілетін анықтау қажет, кейін болашақ мамандығына даярлануына көмектесу керек.*

К.М.Гурьевич мамандықты жетілдіру мәселесін адамның қабілетімен байланыстырады.Өйткені мектеп бітірушілер мамандық таңдау барысында осы факторларды басшылыққа алуы мүмкін.

Осыған сәйкес автор мамандықтың үш типін бөледі:

- 1.Кез келген адам қызмет ете алатын немесе орындай алатын мамандық;
- 2.Кез келген адамның қолынан келе бермейтін, өзіндік талаптары бар мамандық;
- 3.Жоғары іскерлікті , қабілеттілікті талап ететін мамандық.

- *Қазіргі жағдайда мамандарды кәсіби даярлаудың белгілі бір деңгейіндегі сапасы мен бағыты еңбек нарығында оның бәсекеге түсу қабілетінің негізгі шарты болып табылады. Нарық бәсекесіне түсе алатын адами және кәсіби құндылық қасиеттерімен қатар ақпараттық мәдениетін қалыптастыру қазіргі таңның кезек күттірмес мәселелерінің бірі екенін ұмытпаған абзал.*

Мамандықты саналы таңдауда екі факторды еске алған жөн:

- *білім деңгейі;*

- *адамның жеке қасиеттерін, қабілетін, мүмкіншілігін дамыту бейімділігінің арнайы қабілеттерінің динамикасына көңіл аудару — деп бөлуге болады. Мамандығын анақтауда жан-жақты зерттеу, оған кеңес беру арқылы көмек көрсету. Бұл бүкіл оқу-тәрбие жұмысының барысында үнемі бағыт-бағдар беріп отыруды қажет етеді. Болашақ маман тұлғасының кәсіби қалыптасуында кәсіптік іріктеудің мақсаты — мамандыққа жарамдылығын немесе жарамсыздығын анықтау. Ол үшін жеке адамның ерекшеліктерін, мамандыққа қоятын талаптарды да жете білген жөн. Осыған байланысты күні бұрын профессиограмма жасалады.*

***Профессиограмма** — бұл белгілі бір мамандықтың ерекшеліктерін жеткілікті бейнелеу (жазу), мұндай мәліметтер жеке адамның белгілі мамандыққа жарамдығы педагог, психолог, физиолог және медиктердің көмегімен анықталады. Мысалы, мұғалім мамандығына жеке адамның жарамдылығын анықтау үшін оның басқа қабілеттерімен бірге көру, есту мүшелерін және сөйлеу, психологиялық жағдайы, тіл табыса білуі, есепке алу басты талаптардың бірі болып саналады.*

- *Болашақ мамандықтың қызықтыратын аспектілері құрылымының даму динамикасын талдау негізінде оқу іс-әрекетінің мақсатын жоғарығы қабылдау деңгейінің себебі, ең алдымен өзінің мамандығының қоғамдық маңыздылығын, оның шығармашылық сипатын , әрі қарай кәсіби дамуға мүмкіндікті сезінумен байланыстылығы айқындалады.*

*Мамандығым
мақтанышым*

Дәрігер-адам жанының аршасы

Ұстаз-ұлы тұлға

Эколог-табиғат жанашыры

Географ-алемтанушы

*Мамандықтың түр-түрі бар
әлемде,
бірақ оны жүрегіңмен таңдай
біл*